

Nem elég csak ígérgetni

Héja Domonkos
főzeneigazgató
az Operaház jövőjéről

Fotó: Peto Zsuzsa

Héja Domonkost szeptember 6-án nevezték ki a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatójának. Ókovács Szilveszter kormánybiztos mellett dolgozik, a megbízatása egy következő pályázat eredményhirdetéséig, de legfeljebb 2013. augusztus 22-ig szól. Azt ugyan senki nem mondta ki, nem írta le, de a szakszerűség és a béketeremtés a dolga a 37 esztendő – de az Óbudai Danubia Zenekart kamaszkorában alapító, tehát már komoly vezetői érényekkel bíró – fiatalembernek. Nincs könnyű helyzetben.

Gramofon: *Ésszerűnek tetszik a döntés, hogy a 2012 tavaszi Rajna kincse premier elmarad. Nem csupán pénzügyi szempontból, hanem azért is, mert végül nem a megfelelő, korábban felkért rendező – Achim Freyer – állította volna színpadra a darabot.*

Héja Domonkos: Ha oly gyakran emlegetjük az adófizetők pénzét, valóban logikus, hogy ne két fél ház előtt menjen a Wagner tetralógia előjátéka. A Művészetek Palotájának kész, teljes és sikeres Ringje van – előre lehetett tudni, hogy ott 2012-ben ez lesz műsoron. Ha mi bármit szeretnénk elérni hazai és majd nemzetközi szinten, akkor azoknak az intézményeknek, amelyek az Operaház mellett kulcsszerepet játszanak a magyar zeneéletben – MüPa, Zeneakadémia –, össze kell fogniuk. Ahol finánciális szempontból most tartunk, az – eufemisztikusan fogalmazva – nem kifejezetten jó. Meg kell várnunk azt, hogy milyen költségvetési támogatás érkezik a Magyar Állami Operaházhoz. Az anyagi háttér kevésbé érinti a mostani évadot, inkább a következő szezon terveivel kapcsolatban lenne jó tudni, mennyiből gazdálkodhatunk. Azt gondolom, hogy a megháromszorozott lobbierő, különösen, ha közös célokat tudunk felmutatni, nagyobb sikerrel kecsegtet.

„Nem lehet úgy tervezni világraszóló programot, hogy nem tudjuk, mennyi pénz lesz”

G.: *Ezek nagyon szép általánosságok, de beszéljünk inkább néhány konkrétumról. Milyen változásokat tapasztal az operai jegyvásárló az évad második felében?*

H. D.: Az évadot az elődök túl sok külföldi vendéggel dúsították fel. A vendégjárás egy ilyen internacionális pályán, mint a zene és táncművészet, nagyon üdvös lehet. De több felkérés is indokolatlannak látszott, hiszen a ház tagjai között voltak és vannak hasonló erők, sőt nem egy közülük talán még jobb is lesz egy-egy szerepben. Azt hiszem, az egész magyar zenei élet általános problémája – tehát a zenekari muzsikásoké is –, hogy évek óta nincs semmiféle megbecsülésben részük. Ha már a jövedelmük elmarad az európai uniós átlagtól, legalább az elismertségük hozzon valami kárpótlást. Legalább a hangulatuk, a lelkiállapotuk, amiből a művészetük fakad, legyen derűs és termékeny – ez csak néhány jó szóba kerül. Eszemben sincs azt mondani, hogy a szakmai színvonal minden tekintetben teljesen rendben van, azt bizony emelni kell. Kurzusokkal, kamarakonzertekkel; olyan feladatokkal, amelyek kihívást jelenthetnek az embereknek. Meg kell azt is nézni, hogy mindenki azon a polcon legyen-e, ahová magát képzei. Ezt pontosan fel kell mérni. Visszatérve a változásokhoz, ha spórolni akarunk, akkor a sok pénzt elvívó vendégek, akik azért mégsem képviselik az élvonalat, de EU-s gázsikat várnak el, most nem foglalkoztathatók. Az Operaháznak sajnos vannak kifizetetlen számlái, nehéz adósságai, nem is feltétlenül a saját hibájából. Nem akkor és nem annyi pénz jött a kasszába, amiből precízen lehetett volna gazdálkodni. Ahogy Káel Csaba is elmondta a közös sajtó-

tájékoztatónkon: nem lehet 2014-re úgy tervezni világraszóló programot, hogy fogalma sincs, mennyi pénze lesz akkor. Mi nem tudjuk mekkora lesz a büdzsénk 2012-ben... Pedig ötleteink vannak: igazi húzóneveket mi is szeretnénk meghívni, közös előadásokat létrehozni, együttműködni külföldi színházakkal. Mivel ma mindenhol csökkentik a költségvetést, az európai tendencia is a kooperáció felé mutat. De ez csak úgy megy, ha van miből tervezni. Különben csak ígéretetni lehet, de az kevés, úgy nem tekintenek komoly partnernek.

G.: *Átesvén a bizonytalanságokon: Richard Strauss Magyarországon nem túlságosan ismert operája, az Arabella lesz az évad második felének reprezentatív eseménye. Ez is valamiféle együttműködést mutat: a Budapesti Tavaszi Fesztivál is programjába veszi a premiert. A mű nem sokkal a drezdai bemutató után, 1933-ban látható volt Budapesten, aztán évtizedek óta csend...*

H. D.: Az Arabella nagyon egybevág az elképzeléseimmel. Az évadnyitó társulati ülésen is említettem, hogy szeretném a Strauss operákat visszahozni a repertoár-ra. Jövőre sorra kerülhetne a Capriccio vagy még inkább az Ariadné Naxos szigetén,

amiben sok jól kiosztható szerep van, az énekeseknek szűnési szempontból is kihívást kínál. A mű finomsága, kamara-jellege vonz, ez most nagyon alkalmas lehet számunkra. A következő évadban érdemes lenne folytatni a Da Ponte-trilógiát, hiszen az eredeti ötlet is az volt, hogy Nina Cecchi gyönyörű díszletei csekély változtatásokkal szolgálják ki mindhárom Mozart-operát. Szívem szerint a Cosí van tutte kerülne sorra, majd a 2013–14-es szezonban a Figaró házasságával zárnánk a sorozatot. A bizonytalanságoktól viszont nem nagyon tudok elszakadni, mert egyelőre sok a megoldatlan kérdés. Készül a kollektív szerződés, formálódik a szervezeti és működési szabályzat, olyan körülmények között, amikor nem kevés főfájást okoz, hogy a közalkalmazott magánénekesek átlagéletkora meglehetősen magas – meglepő lenne a szám, ha megmondanám. A repertoárt vívó derékhad, akik velem együtt Európában már nem számítanak „ifjú tehetségnek”, csupán szerződésekkel kötődik az Operaházhoz. És hogy a szerződések is szolgáljanak valamelyes biztonságot, azt meg kell oldani.

G.: *A Chemnitz-i Opera – ahol első karmesterként dolgozott/ dolgozik – szép és baráti hangú cikkben jelentette be, hogy Budapesten főzeneigazgató lett. 2005-ben szerződött Németországba, s még azt is megemlíti, hogy a kislánya ott született 2009-ben. Szeretik és büszkéek Önre. És főként nem tekintik lezártnak a kapcsolatukat. Persze a német – és jegyezzük meg, ott is egyre jobban takarékoskodó – operaházaknak nemcsak a mentalitása más, hanem a körülményeik, a*

Fotó: Pető Zsuzsa

szerződési rendszerük is. Amikor ezek a sorok megjelennek, Chemnitzben egy németországi bemutatót vezényel, a brit Jonathan Dove Swanhunterét...

H.D.: A történet több mint érdekes, különösen a mi számunkra, mert a finn népi eposz, a Kalevala egyik legszínesebb egyéniségéről, a harcos kedvű Lemminkäinenről szól. A mű viszonylag friss: az ősbemutatója 2009-ben volt az Opera North-ban. A sztorit meglehetősen horrorisztikus eszközökkel viszi színre Jürgen R. Weber. Mi 2008-ban, Pfitzner Die Rose vom Liebesgarten című operájában találkoztunk először; akkor „beugró” karmester voltam, keveset láttam abból, ahogy dolgozik. Színésznek készült, tanult énekelni, bariton hanggal tenor szerepekre vágyott, de belátta, hogy jobb ezt abbahagyni... Filmezni kezdett és ez a munkamódszerein is érzékelhető: fontos számára a látvány, és hogy az akciófilmekben felnövő közönséget is ráhangolja az opera műfajára. És ebben azt hiszem, nemcsak Chemnitzben, hanem Würzburgban, Erfurtban, Lipcsében is sikeres. A „miért menjünk operába, ha a Csillagok háborújával, a Terminátorral vagy valamilyen számítógépes játékkal is szórakozhatunk?” kérdésre próbál új eszközökkel válaszolni. Némelyik megoldását ugyan túlzásnak tartom, de több megszívlelendő is van közöttük. A próbák kezdetétől blogot ír a színház honlapján.

G.: Megnéztem a videókkal illusztrált blogokat, és mintaszerűnek tartom a felkészülést. A közönség így pontosan fogja tudni, hogy milyen előadásra ül be.

H. D.: Bizony. Valamilyen néprajzi archívumból való hiteles énekmondók, esküvői szertartások segítségével a

finn hagyomány sok elemét ismerheti meg a néző. Tud mihez viszonyítani, hogy miként értékeli-értelmezi át a zeneszerző, Jonathan Dove és a librettó írója, Alasdair Middleton, valamint persze a rendező a legenda Lemminkäinen-szálát. Weber behívott az egyik próbánkra két osztálynyi iskolás gyereket – hozzáteszem: a próbatermünk épp akkora, mint a színpad. Érdeklődve-elborzadva nézték a próbát, és végül elmondhatták a véleményüket, javaslatokat tehettek. Ezzel visszakanyarodom hozzánk: rendkívül fontosnak tartom a közönségkapcsolatok megújítását, az internetről leszakadni szinte képtelen nemzedék meghódítását az opera műfaja, a Magyar Állami Operaház számára. Valaki megjegyezte, hogy az Operaház Facebook-oldala iránt igen csekély az érdeklődés. Én ezen nem csodálkozom: a közönségünk jelentős része pillanatnyilag külföldi, a másik fele a hagyományos operabarát nemzedék, amely az idősebb generációt képviseli. Kovalik Balázs korábban bevált kezdeményezéseit is szeretnénk felfrissíteni. Úgy képezem, hogy bizonyos premierekből, de a repertoáron lévő darabokból is készíthetnénk úgynevezett highlightokat: egy rokonszenves férfi vagy nő beszélne az adott műről, az énekesek akár civilben előadnának kiemelkedő részleteket. A Zene Világnapján, október 1-jén kinyitottuk a házat, s ez is igen jó tapasztalatokkal járt: sokféle műsort kaptak a kíváncsiskodók, bepillanthattak balettpróbába, kamarakonzertet hallgathattak. Ilyesfajta nyílt napot, amelyen a kulisszák mögé is elkalauzolják a nézőt, külföldön is, Budapesten is szerveznek a színházak. Csak folytatni kell a gyakorlatot. ■

JÁTSZD ÚJRA!

Keressük a legtehetségesebb bárzongoristát!

Amennyiben szeretne nézőként jelen lenni a Bárzongorista Verseny döntőin, jelentkezzen a www.barzongorista.hu oldalon a Versenynaptár menüpontban!

**JANUÁR 15. • JANUÁR 29.
FEBRUÁR 12. • FEBRUÁR 26.**

*A korlátlan lehetőségek
zongorája a világ
legszebb kávéházában.*

Roland

V-Piano
GRAND
WORLD PREMIERE

Egy komponista a Monarchiából

A halott város magyarországi bemutatója Debrecenben

Erich Wolfgang Korngold A halott város című operájának hazai színpadra állítása régi, dédelgetett álma Kocsár Balázs karmesternek. A Mahler és Richard Strauss által is nagyrabecsült osztrák-cseh zeneszerző legsikeresebb operájának bemutatására 2012. január 20-án kerül sor a debreceni Csokonai Színházban – koprodukcióban a Budapesti Tavaszi Fesztivállal.

➔ Ámon Betti

Gramofon: Szereti az új, a kortárs vagy elfeledett műveket hallgatni, betanítani, műsorra tűzni. Mikor találkozott Korngold operájával?

Kocsár Balázs: Imádom az antikváriumokat, a speciális lemezboltokat, szenvedélyesen gyűjtöm a régi és új lemezeket, kottákat. Egyszer rábukkantam Korngold operájára, és zenei világa teljesen megragadott, beleszerettem, nagyon közel kerültem ehhez a műhöz. Ez elég régen volt, talán tizenöt évvel ezelőtt. Akkor még ritkaságnak számított az európai dalszínházakban, fesztiválokon, de az utóbbi nyolc évben többen felfedezték. A zenéje azt a stílusvilágot képviseli, ami jellemezte szinte minden, a 20. század első két évtizedében keletkezett alkotást. Olyasfajta fejlődés volt akkor, amely sokféleségében is lenyűgöző, és ebből a tárházból én nagyon sokat meríték. Nemcsak A halott várost fedeztem föl, hanem e korszak képzőművészeti alkotásait, építészetét is. Az utóromantika és a modernizmus kezdetén nem volt korlátja a fantáziának, bátran újítottak és elképesztő remekművek születtek.

G.: Korngoldot elsősorban filmzeneszerzőként jegyzik, bár írt operákat és zenekari műveket is. Ismeri Korngold filmes munkásságát?

K. B.: Aki szereti a nagy hollywoodi filmeket, tudja, milyen fontos szerepet játszott a zene a némafilmes korszak után is. Korngold hozta létre a szimfonikus filmzenét. Az érzelmek fokozása, a képi világ megerősítése volt a zene célja a filmben. Hol emelte a történet feszültségét, hol harmóniát teremtett, hol fájón belehasított a szívekbe vagy szárnyalásra készítette a nézőt. Jól hangszerelt és megírt zenék, amelyek a színészi játékkal, a cselekmény nyelv párhuzamosan alkottak egészet. Korngoldot barátja, Max Reinhardt rendező hívta Hollywoodba. Ismerték a

Forrás: Gramofon-archív

tehetségét, már négyéves korában zseninek tartották, Mahler csodagyerekeknek nevezte őt. Amikor Reinhardtot felkérték a Szentivánéji álom (Shakespeare) megfilmesítésére Hollywoodba, Mendelssohn kíséretzenéjét alkalmazta, s meghívta barátját Amerikába. A harmincas éveket írták, a zsidó származású Korngold élete is veszélybe került, üldözöttként Amerikát választotta második otthonának, bár sokáig reménykedett, hogy visszatérhet, és szülőföldjén folytathatja pályafutását. Próbálkozása azonban sikertelen volt, Európa nem fogadta szívesen, így élete végéig a tengerentúlon maradt. Sikeres szerző volt, egyik film után jött a másik, két Oscar-díjat is kapott, az egyiket Kertész Mihály Robin Hoodjáért, és jól érezte magát a filmes világban. Korngold csodálatos hangzásait, szimfonikus remekait a közönség imádta, de a szakma lenézte, a kritikusok bírálták.

G.: A halott város hangulata, zenei igényessége milyen gondolatokat ébreszt önben? És mire számíthat a közönség?

K. B.: A halott város című operát Kölnben és Hamburgban egyszerre mutatták be 1920-ban; Kölnben a 20. század egyik legnagyobb karmesterének, Otto Klemperernek a vezényletével. A bemutató óriási siker volt. A halott város Korngold legnagyobb sikerű alkotása a műfajban. Az operában felfedezhető a Mahler- és a Puccini-művek érzelmgazdagsága, elképesztő hangszerelési technikája pedig Richard Strausst idézi. Előfordult, hogy a családommal hallgattam Korngold operáját, és a gyerekeknek egy idő után úgy potyogtak a könnyeik, mint a záporosó, pedig nem értették a történetet. Ilyen ereje van ennek a zenének. Azt remélem, a közönség értékelni fogja ezt a zenei gyönyörűséget. És bízom benne, hogy a magyarországi publikum igényli ezeket a mély emóciókat.

ERICH WOLFGANG KORNGOLD

1897-ben született Brnóban, az Osztrák–Magyar Monarchia területén. Négyéves korától tanult zongorázni. 1906-ban Gustav Mahler csodagyerekek nevezte, és beajánlotta Alexander von Zemlinsky zeneszerzőhöz, aki másfél éven át tanította. Tizenhárom éves volt, amikor a bécsi Hofoperben bemutatták A hőember című balett-pantomimet, amelynek zenéjéről Richard Strauss később elismerően írt. 1916-ban bemutatásra került két egyfelvonásos operája (Polykrates gyűrűje és Violanta), de a legnagyobb sikert A halott város című opera bemutatója (1920) hozta Korngold számára. Tanított a bécsi Zeneakadémián, majd 1938-tól az Egyesült Államokban élt, ahol a korszak egyik legsikeresebb filmzeneszerzője lett. 1957-ben hunyt el Hollywoodban.

Forrás: Gramofon-archív

OPERA

G.: A főszereplők kiválasztásánál figyelembe vette, hogy komoly színészi teljesítményt is követel az opera előadása?

K. B.: Fontosnak tartom, hogy az énekeshez közel álljon a szerep karaktere. Ez a darab sikerét jelentheti. Nyári Zoltán, aki a férfi főszerepet alakítja, hangilag megérett a feladatra, és bizonyította már színészi képességeit is. Elemeztük a karakter személyiségét, bonyolult lelkiállapotát, és tudom, hogy hitelesen fogja megformálni Paul szerepét. Rálik Szilvia felkérését sem kell különösebben indokolnom: ismerve az adottságait, hiszem, hogy Marietta szerepében ő is nagyszerű lesz. Mivel sok éven át érleltem magamban a darabot, volt időm megtalálni a megfelelő énekeseket. Különböztetnem is választottam volna a darabot a Budapesti Tavaszi Fesztivál programjába.

G.: A magyarországi előadást a tervek szerint Vidnyánszky Attila rendezte volna, de végül Vlad Troickij ukrán rendező viszi színpadra. Dolgoztak már együtt?

K. B.: Vlad Troickijnek ez lesz az első operarendezése, így mi is először fogunk együtt dolgozni. Azt gondolom, hogy minden színházi előadás szerkezetét a szerző határozza meg: átdolgozta a szöveget, végiggondolta a drámai időket. Ha ezekkel a tényezőkkel számol a rendező, akkor nagy hatású lesz az előadása – függetlenül attól, hogy milyen korba vagy milióba helyezi a cselekményt. Korngold zenéje pontosan festi le a situációkat, a hangulatokat. Még nem mondhatok sokat, de Troickij elképzelése izgalmas, biztos, hogy a produkció nem lesz szokványos. Vidnyánszky Attilával a Bánk bánban, A végzet hatalmában, a Turandotban dolgoztunk együtt. Jó lett volna, ha a debreceni munkásságom lezárásaként A halott várost is együtt visszük színpadra, de elfoglaltsága most nem teszi lehetővé, hogy ő rendezze az előadást. ■

KORNGOLD: A HALOTT VÁROS

Angela Denoke, Torsten Kerl

Orchestre Philharmonique de Strasbourg

Karmester: Jan Latham-König

Rendező: Inga Levant

Korngold A halott város című operájának DVD-n kiadott felvétele már nem új. A párizsi Châtelet Színház és a strasbourgi Opera 2001-es közös produkcióját az utóbbi helyen, az Opéra National du Rhinben rögzítették. A mű rendre előkerül az utóbbi évtizedben, San Franciscótól Bécsen át Londonig. Sűrűbben játszani, mint e periódusban, talán nem indokolt. Az azonban, hogy Magyarországon eddig senkinek sem jutott eszébe elővenni a darabot, teljességgel érthetetlen, és a honi operajátszás számláján feltétlenül a súlyos hiányok közé sorolandó. Debrecennek, jelesül a Kocsár Baláznak és a Csokonai Színháznak most eszébe jutott. Szurkolhatunk, hogy a mai szűkös és kulturpolitikailag is válságos viszonyok között valóban létrejöjjön a produkció. A halott város a 20. század elejének stíluskereső törekvéseit, egyben a nagyromantika alkonyát testesíti meg. Szerzője szélesen áradó dallamokból szötte moralizáló alkotását. A háromfelvonásos opera csaknem egyidős Bartók egyfelvonásosával, A kékszakállú

herceg várával. Nem tagadható: a különbség hatalmas. Bartók ökonómiaja, lélekábrázolásának szűkszavú pontossága felülmúlja Korngold bőbeszédűségét. De A halott város előadása ma is tanulsággal szolgál, mert viszonyítási pontul szolgál: a szecessziót hozza be a színpadra, Bartók „Bauhausával” szemben.

A felvételen a sztáralűröktől mentes, de stabilan mindig jó teljesítményt nyújtó Angela Denoke alakítja Mariettát. A német szoprán szűk fachot képvisel az európai operajátszásban; elmélyültségével, intelligenciájával, s nem a felületlen csillogással tűnik ki. Torsten Kerl kitűnően éneklé Pault: mögötte ugyancsak igen kiegyensúlyozott, de korántsem lezárt pálya áll. 2013-ban a Metropolitan Opera vendége lesz.

Albert Mária

Bel Air-Arthaus

100 342

HÄNDEL: BELSHAZZAR

Tarver, Joshua, Mehta, Hammarström,
Karmester: René Jacobs
Rendező: Christof Nel ●●●●●

Amióta Claus Guth 2009-ben, a Theater an der Wien-ben színpadra állította a Messiást (1742), Händel legelvontabb bibliai oratóriumát (de nem ám afféle szabad asszociációs koreográfiaként, hanem teljesen összefüggő, hétköznapi történetet kreálva e kultikus tisztelettel övezett remekmű köré), azóta senkinek sem lehet kétsége: az oratórium, ez az anti-operaként kitalált műfaj nagyon is előadható szcenikusan. Hát még, ha annak az oratóriumnak igazi cselekménye is van! Például olyan, amely a zsidók babiloni fogságát, a bálványimádó Baltazár (Belshazzar) király általi megálázását, Dániel próféta általi megvizsgálását és a perzsa Cirus király általi megszabadulását beszéli el. A zenés színház történetének egyik legnagyobb paradoxonja ez: Händel hangversenyterembe szánt oratóriumait sokkal színpadszerűbbnek érezzük, mint operáit, amelyeket a barokk belcanto stílusvilágából többnyire csak a rendezők parodizáló kedve képes kirángatni és a mai néző számára élvezetessé tenni. A drámaiság legfőbb letéteményese a Belshazzarban is a kórus (szemben a belcanto operákkal, ahol a dacoparáriák alkotnak egy-egy mini-dramát). A RIAS Kammerchor pompásan felel meg a hármas feladatnak: a babiloniak, a zsidók és a perzsák életre keltésének. A rendezés minden erőlködés nélkül hidalja át a pszichológia és a koreográfia közötti ellentétet. Remekek a szólisták is: különösen a tenor Kenneth Tarver (Belshazzar), a kontratenor Bejun Mehta (Cyrus) és a csodálatos szoprán, Rosemary Joshua (Nitocris) éneklése és játéka emlékezetes. A kísérőfüzetbeli esszé rámutat azokra a politikai összefüggésekre, amelyek közös sikereik ellenére is gátat vetettek Händel és szövegírója, Charles Jennens további együttműködésének. *Mesterházi Máté*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMD 9909028-29

MOZART: A VARÁZSFUVOLA

Polenzani, Huang, Pape, Miklósa
Metropolitan Opera, James Levine
Rendező: Julie Taymor ●●○○○

Vajon Magyarországon milyen keletje lesz-e ennek a DVD-nek, nem tudható, mert az előadás nem német, hanem angol nyelvű. A produkció a mi európai ízlésvilágunktól igen messze áll. De hát a színház élő művészet, így a legnagyobb, az úgynevezett „zsinórmértéknek” tartott műhelynek is lehetnek kevésbé sikerült, sőt rossz pillanatai. Számomra Mozart daljátékát, A varázsfuvoláját meghúzni, fontos részleteket kihagyni belőle, elfogadhatatlan. Egyszerűen abszurdnak tartom, hogy a sokak által ismert Képária sem hangzik el teljes egészében. Mégis a színek és a formák végtelen, felfokozott kavalokádjával elragadó élmény lehetne az operával ismerkedők számára az előadás. A rendezőnő egy keleti mese kereteit választotta Schikaneder meséjének megjelenítésére. A főszereplők kínai előkelőségek. Kínai papírsárkányok úsznak a levegőben, Papageno madárkái pedig a jól ismert japán hajtogatott papírmadarak. A három Dáma a keleti színházakban látható nagy faárlacot tart maga elé. A darab végén a tisztaság jelképeként Tamino és Pamina hóféhér kimonóban lép ki a világba. Fokozott ötletgazdagságot mutat a pantomim és a marionett-színház eszközei mellett a különböző szimbólumok használata is. Sarastro papjai öltözetén a kör és a négyszög a geometriát, a háromszögek és a piramis formák a szabadkőműves szimbólumokat hívatottak erősíteni. A figurák színészi tekintetben elég egyszerűek: az Éj királynője gonosz, Sarastro egy napszárga óriás, Monostatos guszustalan. Az énekesek közül a legismertebb név René Pape, aki sajnos elég sokszor hamis. Miklósa Erika a produkció magyar szereplője, aki ezüstös, kristálytisztán pengő csúcsmagasságokkal örvendezteti meg a nézőt. *Bátori Éva*

Sony Music Entertainment
 88697910139

ANNA NETREBKO – LIVE AT THE METROPOLITAN OPERA HOUSE

Anna Netrebko (szoprán) és a Metropolitan Opera Ének- és Zenekara ●●●○○

Azt hihetjük, gálakoncert felvétele, de nem: válogatás az elmúlt tíz év fellépései során készített felvételekből. A puritánok áriájával csodásan indul a lemez. Kivételes hang, lágy, diszkrétén szlávós, egyszerre kecses és testes, hajlékony. Aztán egy másik világ: Prokofjev Háború és békeje. Netrebko erősebben énekel, ismét csak kiváló, de zavaróan más a felvétel hangzása. Magas, éles. A Don Giovanni-részlet azért érdekes, mert Netrebko nem született Zerlina, itt az orosz háttér sajátos színezetet ad. Ezután egyre zavaróbb, hogy Netrebko sokszor olyan együtteseket választott, amelyekben nemcsak elsőrangú éneklést hallunk. Vajon miért nem azokat a részleteket választotta, ahol magában énekel egy-egy jelentősebb áriát? Nem rossz lemez ez, de egyenetlen színvonalú, nem meggyőzően szerkesztett, bizony meglehetősen csalódást keltő a művésznő, az intézmény és lemezkiadó viszonylatában. Ha nincs már más anyag, érdekes egy ilyen válogatás, de miért nem a szóban forgó operák igazán nagy pillanatait halljuk, vagy miért nem adják ki inkább egy-egy erre érdemes előadás teljes anyagát? A Háború és békéről nincs sok felvétel, pedig jeles alkotás; a Hoffmann meséiről van, de érdemes volna kiadni az egészet, Calleja is meglepően jó benne. Az a véleményem, hogy több teljes felvétel jelenhetne meg Netrebkóval CD-n, akár élő felvételen, de rendes előkészítéssel, nem zene alatti tapssal. Kimagasló Netrebko szereplése Gounod Rómeo és Júliájában és a Lammermoori Luciában, de jó lenne CD-n is hozzáférhetővé tenni. A DVD más: hanglemezen a hanganyagon a hangsúly, és valljuk csak meg, elsősorban ez adja az operák fő vonzerejét.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
 477 9903

LA BELLEZZA DEL CANTO

Olga Peretyatko – szoprán

Müncheni Rádiózenekar

Karmester: Gomez-Martinez ●●●●○

A német televíziók új Netrebkóként sztárolják az orosz szopránt, nem kevés felületet szánva bemutatására. Ezekből és háromnyelvű honlapjából sok minden kiderül az énekesnőről, akinek a neve hazai szakmai berkekben (kipróbáltam!) egyelőre semmit sem mond. Ha feltévednének a site-ra, láthatják, bármily fiatal, sajnos fogy a remény, hogy meghívható legyen Budapestre. Két-három éve kalendáriummában még főként másodosztályú házak szerepelnek, de a mostani lista már rangos: egyebek között Párizs, Lyon, Berlin neve sorakozik a naptárban. Olga Peretyatko eminens lány, Szentpéterváron tanult, 15 éves koráig a Mariinsky Színház gyermekkorusának tagja volt, majd karvezetés szakon diplomázott, tehát valószínűleg képes nemcsak a maga szerepében, hanem a művek egészében gondolkodni. Még ma is bejár a Hanns Eisler-Hochschule für Musikra, párhuzamosan az olasz repertoár, a belcanto stílus elsajátítására Bolognában is vesz leckéket. Plácido Domingo egyik felfedezettje ő is, az Operalia énekversenyen 2007-ben szerzett második hely indította el Európában. A videókon magasabbnak látszik Netrebkónál (egyelőre karcsúbb is nála), de a pályakezdése kétségkívül emlékeztet a nemzetközi operaelőadás betörő szopránra. Főként belcanto operákban, lírai koloratúr szerepekben látható, és interjúj szerint egyelőre meg is maradna ebben a fachban. Az oly sokszor dicsért orosz énekes iskola rendkívül fogékonyra teszi a fiatalokat, a kifogástalan technikai alapokon könnyen tanulnak stílust, kifejezést. Erről tanuskodik a CD is. Az első számnál, (Rossini: A török Itáliában) kicsit aggódva hallgatjuk, vajon nem vibrálja-e túl Donna Fiorilla szólamát? A továbbiakban megnyugodhatunk, ez a lány tudja, mit csinál. *AM*

Sony Classical
88697785442

ADÉS: POWDER HER FACE

Almeida Ensemble

●●●●○

Thomas Adés negyvenéves – ezt az operáját tizenhat esztendeje hagyta maga mögött. Új csillag a brit zene egén – az epitheton ornanst még kiskorún szerzett kamaraszimfóniája után megkapta. Ma is fiatal, és már több történt vele, mint egész zeneszerzéstanszakok növendékeinek későbbi pályáján összesen. A Powder Her Face idézetopera, bár korántsem hinnénk, hogy e paródia-sorozatban összegezni akarna. Elsősorban Britten kamaraopera Screw-ja vagy az angol nyelvű komédiák kötelező öse, a Rake's Progress (így, dupla áttétellel a mozarti Figaro), de Berg mindkét mesteroperája is citálva vagyon. A kabaréelemek Weillre, a modernitás jegyei Ligetire és Kurtágéra hajznak. Ekkora irodalomjegyzékkel katyvaszra számítanánk, de nem: erős színpadi támogatás mellett élvezetes lehet a Púder. A sztori színes, a feldolgozás nem túlbeszélő, 15 hangszeres mellett négy énekes bújik különböző szerepekbe. Margaret Wigham, a 20. századi brit celebvilág egyik botrányos alakja a fókuszban: liftbaleset vezetett oda, hogy íz- és szagérzékelésének elvesztésével egyidejűleg csillapíthatatlan szexuális étvágy uralta el. És akkor a főtémánál vagyunk! A zene nyilvánvaló lényege a lélek Csomolungmáinak és Mariana-árkainak ábrázolása, de gyengédebb kitüremkedések és áttünetek is okai. néha következményei a zenének. Így a testi szerelem: sokan helyezik stilizált vagy naturalis környezetbe e témát, de egy az egyben „kottázott” koituszt és orgazmust Adésnál hallunk először. És bizony, sor kerül a „legendás felláció” megkomponálására is, amely polaroid-képek nyomán került közkézre, s a fotókon lévő úr feje nem látszik – mégis mindenki tudta anno, hogy a hadügyminiszter az. Botrány a négyzetben, avagy a zümmögőkar új értelmezése... *Ókovács Szilveszter*

EMI Classics
0271702

HÄNDEL: AGRIPPINA

Pendatchanska, Rivera, Im, Mehta, Fink

Karmester: René Jacobs

Akademie für Alte Musik Berlin ★★★★★

„Bizonyos, hogy az Agrippina szöveggönyvével Händel ékszert kapott a kezébe: a legjobbat és korunk számára legaktuálisabbat, amit valaha megzenésített” – írja kísérőfüzetbeli tanulmányában René Jacobs. Ám mi is ékszert kapunk a kezünkbe ezzel a felvétellel. Az öt csillag a zene és a megszólaltatás minősége mellett a doboz külsejének és a booklet tartalmának is szól. Jacobs olyan zenetudományi alaposággal és dramaturgiai gonddal elemzi végig a 25 éves Händel első nagyszerű operáját, hogy látatlanban is elhisszük: az általa megszólaltatott változat még az 1710-es velencei ősbemutató (és a hallei Händel-összkiadás) kottaszövegénél is hívebben tükrözi szerzője eredeti – az énekesi hiúság által még nem eltérített – szándékát. A nagyszabású jeleneteket, „scena di forza”-kat Händel nemcsak, hogy elsőként komponálta meg (összetettséjük okán ez a betanulás szempontjából is szükséges volt), hanem mindvégig változatlanul is hagyta, a dráma elengedhetetlen részének tekintve őket (ami a kor operapraxisában szokatlan). Merőben újszerű, gyakorlatias látásmódjával Jacobs ugyanakkor rámutat: a római évek vokális terméséből kölcsönzött egyes gyöngyszemek sem a gondolatok hiányára utalnak (Händel zeneszerzői beérésének korszaka ez), hanem éppen ellenkezőleg: új gondolati összefüggéseket teremtenek az áriák eredeti és újonnan „ráhúzott” szövege között. Így lett a Monteverdi Poppeájából ismert sztori előtörténete metaforikus vígjátékká. Még a kisebb szerepeket is olyan kiválóságok szólaltatják meg, mint a basszbariton Neal Davies, a kontratenor Dominique Visse vagy a fiatal osztrák bariton, Daniel Schmutzhard. A főszereplők közül pedig ezúttal az argentin Marcos Fink gyönyörű színezetű basszbaritonját emelem ki. *Mesterházi Máté*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902088-90

GIORDANO: ANDREA CHÉNIER
Maria Callas, Mario del Monaco,
Orchestra e Coro del Teatro alla Scala
Karmester: Antonio Votto

Legutóbb 2002-ben, Maria Callas halálának 25. évfordulója alkalmából jelentette meg az EMI Giordano Andréa Chénier című operájának 1955. január 8-án, a Scalában rögzített felvételét, amely a diva karrierjének legsikeresebb időszakából való. Jelen kiadásban a két korong mellé egy harmadik is került: rajta az opera szövegkönyvével és a szinopszissal. A felvétel története kalandos: a Chénier nem szerepelt a Scala 1954–55-ös műsortervében; eredetileg A trubadúrt játszották volna, ám del Monaco az utolsó pillanatokban visszalépett. Pontosabban közölte: Manrico helyett inkább Chénier-t énekelné. A színház aktuális Chénier-jeként del Monaco tisztában volt vele, hogy Callas nem tudja Maddalena szerepét, s bízott benne, hogy a szoprán (akinek sikereire féltékeny volt) lemondja a fellépést, és Renata Tebaldi léphet a helyére. Ám csalódnia kellett: Callas öt nap alatt megtanulta a szerepet, és vállalta a hat előadást – kivívva ezzel Tebaldi rajongóinak haragját is. Ilyen előzmények után nem csoda, hogy a bemutató kissé zaklatottra sikerült, ám a dirigens, Antonio Votto remekül összetartja a produkciót – úgy, hogy szinte végig „küzdnie kell” a milánói közönség jobbára Callas-ellenes véleménynyilvánításával is. A diva alakításának csúcspontját jelentő, 3. felvonásbeli La mamma morta ária után például majdnem verekedésben tört ki a publikum; jelezve, hogy a Callas-féle Maddalena-ábrázolás a többség számára elfogadhatatlan. Pedig Callas Maddalenája méltó párja del Monaco Chénier-jének: nemcsak a hangjával hódít, hanem azzal is, ahogy a fiatal, gondtalan arisztokrata lányból szenvedélyes, majd szenvedő, sőt a csapásokat is büszkén viselő érett nővé válik. Mario del Monaco féltékenységből követelte a Chénier-t A trubadúr helyett – és ezért örök hálával tartozunk neki. *V. Nagy Viktória*

EMI Classics
 0882252

RUGGERO RAIMONDI PORTRÉ
Km.: a Párizsi Operaház Zenekara
és a Velencei Szólisták
Karmester: Emil Tchakarov ●●●○○

Bizonyos értelemben nem okoz csalódást a Ruggiero Raimondi felvételeiből összeállított új kiadvány. Nem okoz, mert hosszú pályafutása alatt bőven megmutathatta, hogy basszusnak egészen kitűnő, ellenben az ismeretlen okból favorizált baritonterületen nem boldogul. Tényleg rejtély, hogyan lehetséges ezzel a fura kettős identitással élni: ha valaki Borisz, az a legtrikább esetben Escamillo. Persze nyilván szűk a basszisták irodalma, onnan egy robbanékony habitus kitörne a gonosztevő vagy csáberős közép-fachba. Ez emberileg érthető, még színpadilag is – gondoljunk csak Joseph Losey rendkívül hatásos Don Giovanni-filmjére, vagy az Andrea Andermann-féle élő Toscára. De hangilag sikertelen kicsapongások ezek. A lemezen hallott torreadór szűk és nazális, tompult reflexű, ami még egy matadornak is életveszély. Arról nem beszélve, hogy mindig bele kell tudnunk hallani egy hang kapacitásba a negyedik felvonás lírai duettjét Carmennel: itt ez túl nagy képzelőerőt követelne. Pezsgőáriája sem hozhatja azt a fényes gyöngyboborék-sort, amelyre ab ovo kavalierbaritonok képesek – inkább Siepi és Gyaurov hagyományát folytatja, amikor olomlábakon jár egy démoni dal. Kérdés, hogy Mozart a Kormányzó vagy Leporello számának szánta-e élete legrövidebb áriáját? Ha egyiknek sem, csakis a kottában félreérthetetlenül jelzett címszereplőnek, akkor pedig miért bíbelődnek vele mások? Ami határeset, de jó, az a Jago-monológ: a falig elvitt, sötét és cinikus Credo. Ami pedig nagy formátumú, megrázó alakítás, az a Borisz halála. Itt helyére kerül Raimondi vocéja – hogy a tenorokra komponált, napfényes Tosti-slagerekben megint vakvágnányra térjen. *Ókovács Szilveszter*

Warner – Magneoton
 2564 67314-6

BRITTEN: BILLY BUDD
Hampson, Rolfe Johnson, Halfvarson
Hallé Orchestra
Karmester: Kent Nagano ●●●●○

A Billy Budd azon hiányosságok egyike, amelynek törlesztésére egyelőre kevés kilátás mutatkozik: az opera londoni ősbemutatója, 1951 óta nem kerülhetett színre Magyarországon. Britten (és brit kortársai) munkássága fontos lépcsőfok az operatörténetben, ezen léphetne át a hazai közönség a mai kompozíciók világába. A Billy Budd persze New Yorktól Bécsig jelen van az operaházak repertoárján, ha nem is versenyezhet – mondjuk – a Traviata játsszói sűrűségével. Különös mű ez, a valóság és a fantázia, múlt és jelen, szépség és durvaság, jószág és gonoszság furcsa szövődéke. Az ötletadó regény éppúgy felhasznál valóságos, de időben elcsúsztatott elemeket, mint a librettó. Különös azért is, mert csupa férfi szereplője van, hiszen egy hadihajón játszódik a 18. század végén. A hangszínek, a ritmusok rendkívül változatosak, és egy fiúkórus pótolja a szoprán-tónusokat. A három főszereplő közül a prologban és az epilógusban Billy Budd kivégzésére visszaemlékező Vere kapitány szólama tenorra íródott; Billy Budd bariton, míg a drámai konfliktust előidéző strázsameszter, Claggart basszus. Amint a Peter Grimes, a Billy Budd legfőbb szereplője, a jelenetek összekötője a tenger, amelynek hangja egyszerre költői és festői. Britten nagy zenekari apparátust használ, amely Kent Nagano pálcája alatt szinte látványra transzformálja a muzsikát. Britten hangszerhasználata, az énekbeszédre épített dialógusok mind a 20. századra mutatnak, de a tengerésznoták dallamai hitelesen idézik a kort. Eric Halfvarson – aki a Parsifal Gurnemannzaként aratott siker a Művészetek Palotájában – súlyos basszusa mellett Thomas Hampson hajlékony és kifejező baritonja, Anthony Rolfe Johnson lírai tenora ideális hármasnak hallatszik az 1997-ben, Manchesterben rögzített előadásban. *AM*

Warner Classics – Magneoton
 2564 67266-0

SONDHEIM: A LITTLE NIGHT MUSIC (EGY NYÁRI ÉJ MOSOLYA)

Lansbury, Zeta-Jones, Herdlicka, Lazar
Karmester: Tom Murray ●●●●○

Stephen Sondheim zenéje évről-évre népszerűbb már Európában is. Amerikában – különösképpen szülővárosában, New York-ban – nagy elismertségnek örvend: a zeneszerző nyolcvanadik születésnapját 2010-ben óriási színházi parádékkal ünnepelték meg. A musical fejlődése az öreg kontinensen kevésbé volt folyamatos, mint a tengeren túl, így a lírai hangvételű, operetesen-operásan szerkesztett Sondheim-musicallekkal nehezebben barátkozott meg a közönség. Sondheimet, aki a West Side Story és a Candide című Bernstein-darabok révén is híressé vált, az utókor bizonyosan igazolni fogja. Műveit előadni éppen minőségük miatt komoly feladat: ha nincs megfelelő együttes, a siker korántsem garantált. A korábbi londoni és New York-i előadások tapasztalatait és szereplőgárdáját felhasználva, 2010 januárjában egy New York-i stúdióban rögzítették ezt a musicalt. Elég csak két nevet említeni: a színésznőt, Desirée Armfeldtet játszó Catherine Zeta-Jonest és az édesanyját, Madame Armfeldtet alakító Angela Lansburyt, hogy jelezzük: stílusos és színvonalas felvételtől van szó. (A brit színjátszás nagyasszonya, megannyi Tony, Golden Globe és egyéb kitüntetés tulajdonosa egy színházi fesztivál alkalmával a Magyar Színházban egy brit társulattal vendégszerepelt, és rávilágított, milyen remek darab a Sweeney Todd.) A CD magyarországi megjelenetése, bár megelőzte a Centrál Színház-beli premiert, feltétlenül időszerű, hiszen a Trevor Nunn rendezte darab repertoáron van. Angela Lansbury magyar megfelelője Töröcsik Mari, aki mércét állít a teljes szereplőgárdának. A New York-i produkciót tíztagú kamarazenekar kíséri; Sondheim nem használ nagy együtteseket, de megköveteli a hangszeresek sokoldalúságát. Finom, szerethető muzsika *A Little Night Music.* **Albert Mária**

Nonesuch – Magnetophon
 523488-2

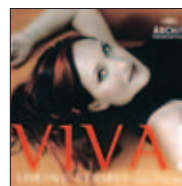
VITTORIO GRIGOLO: ARRIVEDERCI

Km.: Coro e Orchestra del Teatro Regio di Parma

Karmester: Pier Giorgio Morandi ●●●●○

Újra beköszön immár második szólólemezével egy ifjú tenorcsillag, Vittorio Grigolo. Ugyan Arrivedercent mond, de nyilván a viszontlátás volna itt a lényeg, amely nem is annyira biztos. Pedig a fiatal embert ismerjük a távalyi, mantovai Rigoletto Hercegeként (az élő televíziós adásban Domingo adta a címszerepet), és friss albumán is sorakoznak operaszámok. De mintha még nem döntötte volna el, női lapok címdalán pózoló Tony-tenor lesz-e, esetleg pop-operás crossover-sztár, vagy komoly énekművész – 34 év azért elég lehetett volna erre. Grigolo szerint nem is kell dönteni. Mario Lanza óta ez a tenorrepertoár; egy hangversenyen is így sorjáznak a petárdák. És a lemezen is minden van: Alba hercegétől a Sorrentói emlékgig és Lucio Dalla daláig, a Carusóig. De persze az Un aura amorosa is belefér, valami Mozarttól, mert kell valami csöpögős – de elstetett, túlaffectált – az Asszony ingatag és a Brindisi harsánysága közé. Ezalatt takaros, csaknem igényes kis tenor-tanulmány olvasható a bookletben, Grigolo személyes jegyzete mellett. Ki érti ezt? Értethetetlen az is, hogy a különben posszibilis énekest miért nem fogja vissza a kiadó vagy a karmester, mint ab ovo művészeti vezető? Utóbbi különben régi ismerős nekünk, Pier Giorgio Morandi. Arra gondolni sem merek, hogy ezt a saláta-programot és selyemfiú-dizájnt netán a Sony erőlteti rá... Mert a hang különben friss, vivőerős, bár nem igazán megkapó, viszont biztonságos. Baj akkor lesz, ha a negédes stílusjegyek így eluralkodnak rajta a nemzetközi „kovácsjózsefizmus” égisze alatt. Amíg komolyat nem hallunk újra tőle, addig marad nekünk, gramofonosoknak a kissé pikírt szóvicc: Grigolo, a dzsigoló. **Ókóvács Szilveszter**

Sony Classical
 88697937742

VIVA!
Simone Kermes
Venice Baroque
Orchestra;
A. Marcon

●●●●○

A lipcsei születésű, már-már démonian vörös-feke-te koloratúrszoprán, Simone Kermes (aki egyebek mellett Elizabeth Swarzkopf és Dietrich Fischer-Dieskau mesterkurzusain képezte magát) ma a világ legjelentősebb operaszínpadainak, koncerttermeinek és fesztiváljainak egyik legkeresettebb előadóművésze. Hangjának terjedelme, virtuozitása, hajlékonysága, drámaisága, eleganciája, valamint tökéletes énektechnikája joggal avatta őt elsősorban a barokk mesterek, köztük Händel és Vivaldi műveinek ihletett tolmácsolójává; de mellettük gyakran szólaltatja meg Haydn, Mozart és Beethoven koncertáriáit, sőt kelti életre hősnőiket is. Viva! című lemeze csupán ebben a formában újdonság, hiszen a rajta szereplő Vivaldi-motetták és -operaáriák már megjelentek korábbi – több díjat is nyert – Amor Sacro, illetve Amor Profano című albumain. **VNV**

Deutsche Grammophon – Universal
 477 9843

KINCSES VERONIKA
PORTRÉ

Kincses Veronika a magyar operaélet újkori történelmének egyik leggyönyörűbb hangú szopránja. A válogatás ékesen bizonyítja ezt. Hallgatva az anyagot az jutott eszembe: ha van kötelező olvasmány, akkor az énekes palántáknak kötelező „hallványként” kellene ismerniük felvételeit. Hangjának tisztasága, ezüstös csillogása, sallangmentes muzsikálása példaképpé szolgálhatna. A matéria szépsége, és e szépség egy életen át való ápolása önként vállalt kötelességzetéből fakadt. Zeneakadémista korunkban áhitattal figyeltük őt. Most ugyanezt éreztem, hallva az egymást követő, különböző stílusú áriákat. Híres Susanna-alkításának elragadó mozarti mivolta a lemezről is sugárzik. Sokszor lejátszottam Pillangókisasszony-lemezét anno, hogy tanuljak belőle. Milyen szép időszak volt az Operaháznak az ő jelenlétének kora! Vitelliája, Améliája ma is példamutató. **BÉ**

Hungaroton Records
 HCD 32703